

Larischova vila

Larischova vila a památník Zámeček

Naše procházka končí u Larischovy vily a památníku Zámeček v městské části Pardubičky. Toto místo je opředeno nesmírně temnou a tragickou historií. Historií, kterou je však důležité si připomínat a nezapomenout na památku těch, kteří tu za německé okupace přišli o život.

Pojďme si nejdřív přiblížit historii Larischovy vily. V roce 1885 si ji nechal postavit hrabě **Jiří Larisch-Mönnich**. Honosné rodinné sídlo, které vzniklo podle plánu známého slatiňanského architekta a stavitele **Františka Schmoranze st.**, mělo v časech parforsních honů hostit evropskou šlechtu. Vile v romantickém historizujícím stylu začali místní už během stavby říkat Zámeček. Od Larischů koupila Zámeček v roce 1897 rodina **Henckelů von Donnersmarck**, která tu žila do roku 1928. Poté vilu koupila **Ludmila Erhartová (Bidlová)** a v roce 1934 ji prodala obci Pardubice. Město sem umístilo jezdecké jednotky Školy důstojníků v záloze, které tu působily až do nacistické okupace.

Za druhé světové války byl v Larischově vile umístěn záložní prapor německého policejního pluku, tzv. Schutzpolizei. Po atentátu na zastupujícího říšského protektora Reinharda Heydricha byly v písňku v parku vily (dnes je v těchto místech památník Zámeček) vztyčeny kůly a u nich probíhaly popravy.

Dodejme ještě, že Larischova vila byla roku 2008 prohlášena za kulturní památku. Dlouho byla opuštěná a chátrala, až v roce 2011 vznikl Spolek Zámeček, jehož cílem byla záchrana historické stavby. V roce 2014 se podařil převod Zámečku do vlastnictví Československé obce legionářské a od té doby se vila revitalizuje.

Přesuneme se k nedalekému památníku **Zámeček**, které se nachází přímo na místě bývalého nacistického popraviště. Právě zde se vykonávaly samotné popravy, tady skončil života mnoha statečných obyvatel Pardubic a okolí. Od 3. června do 9. července 1942 tu bylo popraveno celkem 194 osob z Pardubicka, Královéhradecka a Kolínska. Bylo mezi nimi také 37 obyvatel Ležáků. Těla popravených na Zámečku byla následně převážena do pardubického krematoria ke zpopelnění. Popel byl poté vysypán do Labe.

Obec Ležáky nacisté zničili 24. června 1942 jako trest za ukrývání vysílačky v lomu Hluboká nedaleko obce. Ležácké obyvatele (mezi nimi i 13 dětí) přivezli do Larischovy vily. Nejdříve byli zavřeni do sklepů, tam čekali na svůj další osud. Ještě téhož dne byli ale všichni muži a ženy starší 15 let zastřeleni na popravišti, děti odvezeny do Prahy. Dvě z dětí, sestry **Jarmila a Marie Štulíkovy**, které měly árijské rysy, byly vybrány k poněmčení. Ostatní byly poslány na smrt do tábora v Chelmnu. Sestry Štulíkovy tak jako jediné z ležáckých obyvatel přežily válku.

Na začátku července pak bylo na popravišti u Larischovy vily postupně popraveno 40 spolupracovníků Silver A z Pardubic a okolí. Další spolupracovníci parašutistů byli zavražděni v koncentračních táborech, zejména v Osvětimi a Mauthausenu.

Památník Zámeček